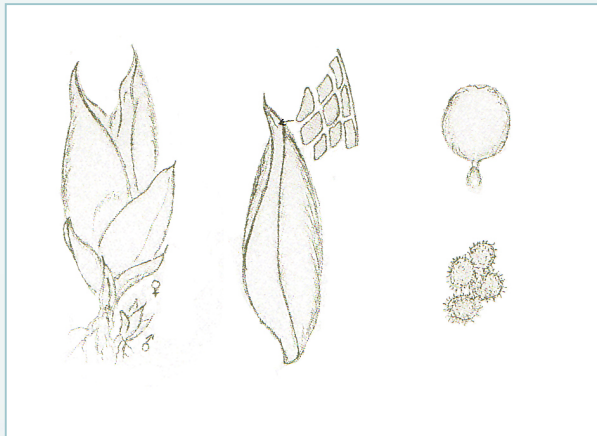

Hårsveipmose *Acaulon mediterraneum*

Rødlistet art

faktaark

Hårsveipmose er en liten bladmose som er knyttet til jordbruksmark. Den er avhengig av regelmessig forstyrrelse for ikke å bli utkonkurrert av andre arter. I tillegg ser den ut til å vokse på steder med kalkholdig leirjord og varmt mikroklima. Den har en sørlig utbredelse i Europa og er i Skandinavia kun kjent fra en lokalitet i Nord-Trøndelag og en i sørlige Sverige.

Status
Kategori kritisk truet (EN) på Norsk rødliste for arter 2010.

Kjennetegn

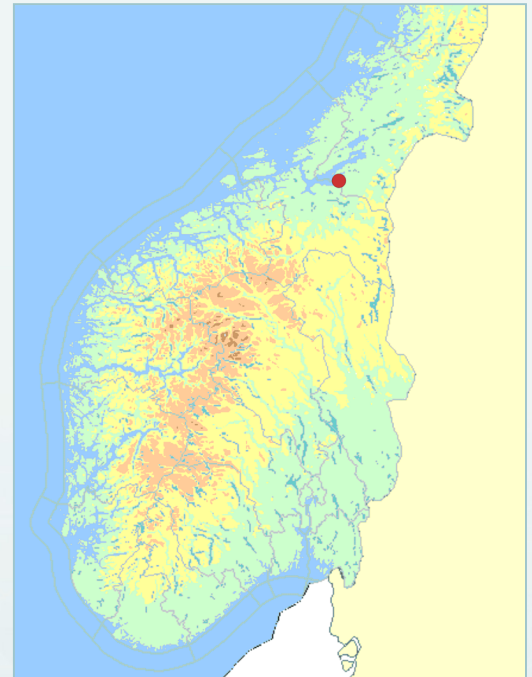
Hårsveipmose er en liten akrokarp bladmose som kun er noen få millimeter stor. Bladene vi legger merke til er hunnblader (perichaetial blad) og de er ovale, tilspissa og skålforma noe som gjør at hårsveipmosen ser ut som små grønne til brunlige knopper som sitter direkte på jorda. Nerven er smal og ender i bladspissen og bladcellene er glatte uten papiller. Skuddene er sambo. Sporofytten har en veldig kort stilk og utgjøres hovedsakelig av selve sporehuset. Kalpytra (hetta) er liten og har et trekantet omriss. Sporehuset er kulerundt og mangler lokk, sporene spres ved at sporehuset sprekker opp og sporene faller ut. Sporene har lange håraktige papiller. Sporestørrelsen er 24-36 µm i diameter. Den nærstående vortesveipmose skiller fra hårsveipmose på sporer med lave vorteaktige papiller, i tillegg er sporene gjennomgående noe større (24-50 µm). Sporestørrelse i den kjente norske bestanden var 23-28 µm hos hårsveipmose og 27-31 µm hos vortesveipmose.

Utbredelse

Arten er i Norge kun kjent fra en lokalitet i Stjørdal kommune, Nord-Trøndelag. Det er i tillegg en eldre angivelse av Hagen fra Oslo: Aker Allergot. Men denne er senere satt i tvil av Nyholm. I Norden er arten i senere tid også registrert på en lokalitet i Närke i Sverige. Hovedutbredelsen er i Sør- og Mellom-Europa, men arten er også kjent fra Australia.

Biologi

På den norske lokaliteten vokser hårsveipmose på naken leirjord i kanten av en kornåker mot en løvskog. Lokaliteten ligger sørvendt og nær fjorden omtrent 30 moh. På den svenske lokaliteten angis den fra en brakkåker og på begge

Hårsveipmose er kjent fra en lokalitet i Stjørdal kommune, Nord-Trøndelag.

lokalitetene vokste den sammen med vortesveipmose.

Hårsveipmose kan klassifiseres som en kortlivet skyttelart, med det menes at den tilbringer lange perioder som spore under jorden (hviletilstand). De relativt store sporene har liten mulighet for spredning over lengre avstander, men kan overleve i en diasporbank under jordoverflaten. Når en forstyrrelse av jorden bringer sporen til overflaten, vil den spire til et nytt moseskudd som gjennomfører livssyklusen i løpet av ett til to år. Hårsveipmose er derfor avhengig av at forstyrret jord gjenoppstår regelmessig på en lokalitet for å bringe sporene til overflaten igjen slik at en livssyklus på ny kan gjennomføres.

Bestandsstatus

Arten er i Norge kun kjent fra en lokalitet. Arten har vært aktivt ettersøkt på egnede lokaliteter i Trondheimsfjord-området uten resultat. Materiale fra den mulige lokaliteten i Oslo-området har ikke latt seg fremskaffe. Det virker som bryologer har vært klar over arten, og den svært like vortesveipmose er blitt samlet. Arten

Voksested for hårsveipmose i Stjørdal kommune.

er derfor trolig svært sjelden.

Den største trusselen mot arten er trolig tilfeldige hendelser på lokalitetene. Endringer i jordbrukspraksis som overgang til høstpløying, utnyttelse av kantsoner, utslipp av næringssalter og organiske næringsstoffer kan derfor ha negative effekter, gjennom reduksjon i substrattilgjengelighet og fragmentering av leveområde.

Referanser

- During, H. J. 1992. Ecological classification of bryophytes and lichens. I: Bates, J.W. og Farmer, A.M. (red.), Bryophytes and lichens in changing environment. Clarendon Press, pp. 1-33.
- Hagen, I. 1929. Forarbeider til en norsk løvmosflora. XXI. Pottiaceae. K. norske Vidensk. Selsk. Skr. 1928. 3: 96s.
- Hagen, I. og Kaalaas, B. 1913. Nogen nye norske bryophyter. Nyt Mag. Naturvid. 51: 245-248.
- Hallingbäck, T. 1998. *Acaulon muticum* ssp. *mediterraneum* - mindre pygmémossa.
<http://www.artdata.slu.se/rodlista/Faktablad/acau-med.PDF>
- Hassel, K. 2003. *Acaulon mediterraneum* Limpr. confirmed for Norway, with remarks on the redlisted *A. muticum* (Hedw.) Müll. Hal. Lindbergia 28: 97-98.
- Hassel, K. 2004. Moser i kulturlandskapet og registreringer i åkerkanter og beitemark i Trondheimsfjordområdet. DN utredning 2004-5. Direktoratet for naturforvaltning.
- Nyholm, E. 1989. Illustrated flora of Nordic mosses. Fasc. 2. Pottiaceae - Splachnaceae - Schistostegaceae. Nord. Bryol. Soc., Lund.
- Nyholm, E. 1956. Illustrated moss flora of Fennoscandia. Fasc. 2. Lund.